

Rimas SKINKAITIS

Vytauto Didžiojo universitetas

Valdas KILPYS

Vytauto Didžiojo universitetas

Etinių principų raida komunikavimo priemonėms skirtuose Bažnyčios Magisteriumo dokumentuose

Straipsnyje analizuojami pagrindiniai Bažnyčios Magisteriumo dokumentai, kuriuose kalbama apie komunikavimo priemones. Ypatingas dėmesys skiriamas internetinei žiniasklaidai. Remiantis Dekretu dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* ir Popiežiškosios visuomenės komunikavimo priemonių komisijos Pastoracine instrukcija *Communio et progressio*, lyginamas Bažnyčios Magisteriumo požiūris į analogines ir skaitmenines komunikavimo priemones, bandoma išgryninti dokumentuose deklaruojamus pamatinius etinius žiniasklaidos principus ir juos pritaikyti dabarties iššūkiams, kurie kyla drauge su skaitmeninių technologijų plėtra. Daug dėmesio skiriama Bažnyčios požiūrio į komunikavimo priemones raidai. Straipsnyje akcentuojama esminė aptariamų dokumentų nuostata, kad bet kokios naujos (skaitmeninės) technologijos, tarnaujančios informacijos sklaidai bei žmogiškojo gėrio dauginimui, sulaukia teigiamos Bažnyčios reakcijos, tačiau, nepaisant to, vis didėja kiekvieno skaitmeninių technologijų vartotojo asmeninė atsakomybė.

The paper analyses the main documents of the Church's Magisterium that discuss the means of communication, with a particular focus placed on online media. Based on the Decree *Inter mirifica* on the means of social communication and on *Communio et Progressio*, pastoral instruction of the Pontifical Commission for Social Communications, the attitude of the Church's Magisterium towards analogue and digital means of communication is compared, while the main ethical principles of the media declared in the documents are sought to be elucidated and adapted for current challenges that arise during the development of digital technologies. A particular priority is given to the development of the Church's perspective towards the means of communication. The paper emphasises the central notion that any new (digital) technologies that serve dissemination of information and propagation of the human good are received positively by the Church. However, in spite of this, personal responsibility of each user of digital technologies is increasing.

Išvadas

Informacijos priemonių ir technologijų plėtra tapo dideliu iššūkiu ne tik tarpasmeninio bendravimo srityje. Ji veikia gerokai gilesnius ir labiau esminius žmogaus asmenybės darinius¹. Virtualumas kaip neregimos esybės atitikmuo po truputį, bet užtikrintai, braunasi į žmogaus (pa)sąmonę ir keičia vertybių sistemas, taip pat ir tikėjimo plotmę. Kyla pavojus, kad naujų technologijų dėka besirandančios pasaulio suvokimo, vertinimo permainos yra tokios didelės, kad neabejotinai reikalauja nuolatinio reagavimo ir vykstančių procesų permąstymo. Todėl, skaitmeninei erdvei vis labiau skverbiantis į visas gyvenimo sritis ir skleidžiant agresyvias nuotaikas, Bažnyčios Magisteriumo išleistų dokumentų, kuriuose kalbama apie žiniasklaidą bendrai ir internetą konkrečiai, analizė būtina siekiant asmeninio ir bendruomeninio vertybių balanso².

Visuotinis ir nepalaujamas žinių srautas informacijos priemonėms ir technologijoms vystantis tik stiprės, todėl būtina ieškoti ir rasti būdus, kaip susikurti krikščioniško tikėjimo „užuovėjas“, kurios neįmanomos be Bažnyčios Magisteriumo dokumentuose deklaruojamų pamatinių etinių žiniasklaidos, internetinės ar analoginės, principų įsisąmoninimo.

Darbo objektas – pagrindiniuose Bažnyčios Magisteriumo dokumentuose, kuriuose kalbama apie žiniasklaidą ir internetą, deklaruojami etiniai principai.

Darbo tikslas – apibrėžti internetinės žiniasklaidos etinių principų kaitą.

Darbo uždaviniai:

1) Aptarti Bažnyčios Magisteriumo požiūrio į komunikavimo priemones kaitą iki interneto sukūrimo ir jam atsiradus.

2) Atskleisti bendrus žiniasklaidos etikos principus.

3) Identifikuoti pozityviasias ir negatyviasias internetinės žiniasklaidos puses.

1. Krikščioniškoji etika dekretu dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*

Pirmasis dokumentas, kuriame nagrinėjama ne tik katalikiška, bet visa žiniasklaida ir jos ypatybės, yra 1963 m. gruodžio 4 d. išleistas Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*³. Žiniasklaidos priemonės aptariamame dokumente suprantamos klasikine – analoginės žinių sklaidos – prasme, tačiau jame

¹ Rita Miliūnaitė, „Laikraštinės ir interneto žiniasklaidos kalba“ (2011), *Bernardinai.lt*, žiūrėta 2018 12 19, <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-01-10-laikrastines-ir-interneto-ziniasklaidos-ypatumai/55777>.

² Konrad Lorenz, *On Aggression* (London and New York: Psychology Press, 2002), 63.

³ „Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*“, *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*, žiūrėta 2018 11 28, http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html.

deklaruojamos nuostatos beveik be išimčių taikytinos ir skaitmeninei – virtualiajai – informacinei erdvei.

Vokiečių teologas Franz-Josef Eilers, nagrinėdamas *Inter mirifica*, tvirtina, kad „naujųjų komunikavimo būdų sukurta kultūra kyla iš trijų jau egzistuojančių aspektų: naujakalbės, naujos bendravimo technikos ir kitokios bendravimo psichologijos“⁴. Tad *Inter Mirifica* deklaruojami etiniai žiniasklaidos principai, kuriuos randame šiame dekrete, yra bendri ir grįsti pamatinėmis krikščioniškosios moralės nuostatomis. Visgi didžiausias dėmesys kreipiamas į žiniasklaidos pateikiamą turinį⁵, ir būtent jam pirmiausia taikytinas moralės normų „filtras“.

Šis dekretas Vatikano II Susirinkime buvo priimtas mažiausia įmanoma balsų dauguma⁶, tačiau dokumento pirmajame skyriuje Katalikų Bažnyčia pateikia teigiamą požiūrį į žiniasklaidos priemones⁷:

Tarp nuostabiausių technikos išradimų, kuriuos, ypač mūsų laikais, Dievo padedamas žmogaus genijus padarė kūrinijoje, Motina Bažnyčia itin rūpestingai priima ir stebi pirmiausia tuos, kurie labiau susiję su žmogaus dvasia ir kurie atveria naujus kelius nepaprastai lengvai perduoti bet kokias žinias, mintis bei nuostatas⁸.

Būtent šiame esminiame dokumente deklaruojamas žiniasklaidos pozityvumas siejamas su jos prisidėjimu prie bendro gėrio siekimo, dvasios poilsio ir lavinimo bei Dievo Karalystės plėtimo⁹. Kitaip tariant, etiniai principai taikomi pačia bendriausia prasme.

Inter mirifica randame ir galimų pavojų nurodymą:

Motina Bažnyčia žino, kad teisingas naudojimas šiomis priemonėmis teikia žmonijai daug naudos, padėdamas dvasios poilsiui bei lavinimui ir Dievo karalystės plėtimui bei stiprinimui. Ji taip pat žino, kad žmonės gali panaudoti jas prieš dieviškojo Kūrėjo planą ir pakreipti savo pačių žalai. Maža to, ji

⁴ Franz-Josef Eilers, „Church and Social Communication: 40 years of *Inter Mirifica* and beyond“ 6, <http://www.freinademetzcenter.org/pdf/Inter%20Mirifica%20after%2040%20Years.pdf>, žiūrėta 2018 12 15.

⁵ „Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*“, 4.

⁶ Edvard Pentin, „*Inter Mirifica* and the Changing World of Communication“, *National Catholic Register*, žiūrėta 2019 05 28, <http://www.ncregister.com/daily-news/inter-mirifica-and-the-changing-world-of-communication>.

⁷ Tuo metu interneto plėtra nebuvo pasiekusi šiuolaikinio lygio, tačiau galima drąsiai daryti prielaidą, kad minimo dekreto nuostatos taikytinos ir internetui.

⁸ Jonas Paulius II, „Apaštališkasis paraginimas *Familiaris Consortio*, dėl krikščioniškosios šeimos uždavinių šiuolaikiniame pasaulyje“ 4, žiūrėta 2018 12 15, http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/familiaris_consortio.html.

⁹ Itin svarbus ir reikšmingas dekrete deklaruojamas visaapimantis žiniasklaidos gebėjimas ne tik evangelizuoti, bet ir lavinti, puoselėti dvasią. Dabartinė žiūra į žiniasklaidą, o, tiksliau, į internetą, dvasios poilsio ir / arba lavinimo aspektą yra nepelnytai primiršusi.

jaučia motinišką skausmą dėl nuostolių, kurių žmonių bendrijai taip dažnai yra atnešęs blogas jų panaudojimas¹⁰.

Dokumento pasirodymo metu virtualiosios erdvės ir / ar modernių technologijų išsivystymo lygis nebuvo tapatus dabartiniam, tačiau daugelis nuostatų yra gero-kai pralenkiančios savo laiką. Šia prasme itin svarbios Dekreto dėl visuomenės komu-nikavimo priemonių *Inter mirifica* nuostatos, kuriose kalbama apie moralės normų svarbą naudojantis žiniasklaidos priemonėmis:

Deramam naudojimuisi šiomis priemonėmis būtina, kad visi, kurie jomis naudojami, būtų susipažinę su moralės normomis ir jų tvirtai laikytųsi. Drauge teatsižvelgia į visas sąlygas bei aplinkybes – tikslą, asmenis, vietą, laiką ir kita, – kuriomis vyksta šis perdavimas, ir kurios gali pakeisti arba visiškai iškreipti turinio moralinę vertę¹¹.

Taigi pasipriešinimo, atremimo aspektas yra neabejotinai svarbus ir būtinas. *Inter mirifica* baigiama itin aktualiu pastebėjimu, kuris vadintinas pranašišku:

Susirinkimas kviečia visus geros valios žmones, ypač tuos, kuriems šios priemonės pavestos, stengtis ir siekti tas priemones naudoti vien žmonių bendruomenės gėriui, nes žmonių bendruomenės likimas kasdien vis labiau priklauso nuo teisingo jų naudojimo. Tegul, kaip klasikinio meno šedevrais, taip ir šiais naujais išradimais Viešpaties vardas bus garbinamas apaštalo žodžiais: „Jėzus Kristus yra tas pats vakar ir šiandien, tas pats ir per amžius“ (Žyd 13, 8).

2. Krikščioniškoji etika Popiežiškosios visuomenės komunikavimo priemonių komisijos Pastoracinėje instrukcijoje *Communio et progressio*

Popiežiškosios visuomenės komunikavimo priemonių komisijos Pastoracinėje instrukcijoje *Communio et progressio*, išleistoje 1971 m.¹², sakoma, kad visuomenės komunikavimo priemonių nauda pirmiausia turi būti grindžiama visuomenės bendrystės ir pažangos siekiais. Šiame dokumente *Inter Mirifica* mintys gerokai išplėtoja-mos ir sušiuolaikinamos detalesniu etinių principų aptarimu.

Šios priemonės vertinamos pirmiausia kaip Dievo dovana¹³, ir tai savaime supo-nuoja laikytis etinių principų.

¹⁰ „Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*“, 2.

¹¹ Ten pat, 4.

¹² Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija, „Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio*“, žiūrėta 2018 12 01, http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html.

¹³ Ten pat, „Pratarmė“.

Būdamas žemėje, Kristus atsiskleidė kaip tobulas Komunikuotojas. „Įsikūnydamas“ jis priėmė prigimtį tų, kuriems bus skirta Jo naujiena, perteikta ir Jo žodžiais, ir gyvensena. Jis kalbėjo jiems iš vidaus, tai yra būdamas tarp savo tautos, ir skelbė dieviškąją naujieną įpareigojančiai, atkakliai ir be kompromisų. Kita vertus, jis perėmė jų kalbėseną bei mąstyseną prisitaikydamas prie jų vietos bei laiko sąlygų. Komunikavimas yra daugiau negu idėjų raiška ar jausmų rodymas; giliausiaja savo prigimtimi tai meilės kupinas savęs dovanojimas¹⁴.

Meilės kupino savęs dovanojimo samprata dėl savo universalumo yra bene geriausias atspirties taškas bandant rasti kertinius etinių žiniasklaidos principų kampus. Kita vertus, ji galioja tuo atveju, kai kalbama iš „turinio gamintojo“ pozicijų, o taikant ją krikščionybės kritikai yra visiškai bevaisė, nes susidūrus su agresija trykštančiu tekstu ir taip yra aišku, kad jo autorius nedega noru „kupinas meilės savęs dovanoti“, veikiau priešingai – visomis išgalėmis stengiasi kuo labiau sumenkinti Bažnyčią ar kitaip jai pakenkti.

Geros valios ir ketinimų šiuo atveju nepakanka, nes teisingas dalykų vaizdavimas negalimas be viešos jų vidinės tiesos atitiktens deklaracijos, t. y. pastoracinė instrukcija *Communio et progressio* iš komunikuotojo reikalauja šio to daugiau negu to, ką būtų galima apibūdinti „geros valios“ sąvoka¹⁵. Pastoracinėje instrukcijoje deklaruojama žmogaus laisvė nuspręsti dėl naudojimosi komunikavimo priemonėmis būdo, todėl etiniai principai pirmiausia yra kildinami iš teisingos Dievo vaikų bendruomenėje dalyvauti pašaukto žmogaus orumo sampratos.

3. Etinių principų raida Popiežiškosios visuomenės komunikavimo tarnybos dokumente „Visuomenės komunikavimo etika“

Popiežiškoji visuomenės komunikavimo tarnyba dokumente „Visuomenės komunikavimo etika“¹⁶ jau pačioje dokumento pradžioje deklaruoja esminį požiūrį, o tiksliau, jo ydingumą. Kalbama apie perdėtą žiniasklaidos priemonių sureikšminimą ar net demonizavimą. Panašiai nutinka ir kalbant apie menamą viešųjų ryšių technologijų jėgą ir visagalybę¹⁷. Prieš tai nagrinėtuose dokumentuose komunikavimo priemonės

¹⁴ Ten pat, 1 dalis, 11 sk.

¹⁵ Bendriausia prasme, galvoje turimas tikėjimas Kristumi ir įpareigojimas į pasaulį žvelgti / komunkuoti remiantis tikėjimu.

¹⁶ Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba, „Visuomenės komunikavimo etika“, žiūrėta 2018 11 29, http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/komunikavimo-etika.html.

¹⁷ Štai kaip apie tai kalba viešųjų ryšių technologas Aurelijus Katkevičius: „Evangelijoje yra toks vienas tipas – Jėzus buvo vardu. Jis sakė: „Nieko nėra paslėpta, kas nebus atidengta.“ Taigi sveiki atvykę į normalų gyvenimą. Britų filosofas Džeremis Bentamas XVIII a. pab. nupiešė kalėjimą, kuriame ratu išdėstytos stiklinės kameros, o viduryje – bokštas, kuriame turėtų būti prižiūrėtojas, tik nežinia, ar jis yra, ar ne, bet to pakanka, kad jūs padoriai elgtumėtės. Mes ten ir gyvename – viskas apie mus žinoma“, „Technologijos mus valdo jau senai, ir be mūsų valios“ (Violeta Melnikienė, „Technologijos mus valdo jau seniai, ir be mūsų valios“, LRT radijo laida „Kasdienybės kultūra“ www.lrt.lt, paskelbta 2013 04 09, žiūrėta 2018 11 29, http://www.lrt.lt/naujienos/kalba_vilnius/32/14781/technologijos_mus_valdo_jau_seniai_ir_be_musu_valios).

taikomos moralės normos pirmiausia rėmėsi natūralia subjekto-objekto skirtimi, t. y. supratimu, kad egzistuoja šių priemonių vartotojai ir jos pačios, o šiame dokumente ši nuostata dar kartą akcentuojama susidūrus su vis labiau plintančiu komunikavimo priemonių kaip nevaldomų stichijų įvaizdžiu.

Štai kaip apie tai kalbama nagrinėjamame dokumente:

Nors dažnai sakoma – ir tai čia dar ne kartą pakartosime, – kad visuomenės komunikavimo priemonės lemia „giedrą ar darganą“, jos vis dėlto nėra jokiai žmogaus kontrolei nepaklūstančios aklos gamtinės jėgos. Juk net jei komunikavimo aktai dažnai sukelia nenumatytų padarinių, galiausiai patys žmonės renkasi, kaip naudotis visuomenės komunikavimo priemonėmis, gerais ar blogais tikslais, tinkamai ar netinkamai¹⁸.

Visuomenės komunikavimo priemonės šiame dokumente traktuojamos kaip dera – jos – tik įrankiai žmogaus rankose. Jos nieko nedaro pačios. Vadovaujantis tokia nuostata anksčiau ar vėliau iškyla klausimas, kurio radimuisi įtaką tiesiogiai daro technologijos pažanga. Klausimas yra toks: ar iš tikrųjų dėl informacijos judėjimo ir jos percepcijos žmogiškasis asmuo tampa geresnis, tai yra brandesnis, labiau suvokiantis savo žmogiškumo kilnumą, atsakingesnis, atviresnis kitiems, ypač labiausiai stokojantiems bei silpniausiems¹⁹?

Kalbant apie informacijos lauke besisukančius asmenis, kyla ir dar vienas klausimas – ar ne per daug galios sukonzentruojama vienoje, žiniasklaidos turinį kuriančiose, rankose? Nagrinėjamo dokumento nuostatos į jį atsako teigiamai teigiant, kad visgi didžioji dauguma plūšančių žiniasklaidos srityje yra pozityviai nusiteikę dėl tikėjimo, tačiau, dėl daugybės sprendimų, kuriuos šie asmenys priima visuomenės komunikavimo priemonių atžvilgiu, turiniai įvairiose grupėse ir įvairių individų atvejais skiriasi, tačiau visi jie susiję su etika ir yra etinio vertinimo objektas. Norint teisingai rinktis ir spręsti, būtina žinoti „moralinės tvarkos principus ir sąžiningai juos taikyti“²⁰. Kvietimas sąžiningai komunikuoti pirmiausia yra grindžiamas tiesos sakymo ir būtinybės bendrauti individualiai, pasitelkiant bendravimą tarp konkrečių asmenų, principais.

4. Interneto implikacijos Bažnyčiai dokumente „Bažnyčia ir internetas“

Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba 2002-aisiais metais išleido dokumentą, kuriame bendriausiais bruožais aptariamas Bažnyčios ir interneto santykis. Dokumentas taip ir vadinasi: „Bažnyčia ir internetas“²¹. Tai pirmasis dokumentas,

¹⁸ „Visuomenės komunikavimo etika“, 1.

¹⁹ Jonas Paulius II, „Enciklika *Redemptor Hominis*“ 15, *EIS.katalikai*, žiūrėta 2018 11 29, https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/enciklikos/redemptor-hominis.

²⁰ „Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*“, 4.

²¹ Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba, „Bažnyčia ir internetas“, žiūrėta 2018 12 01, http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/baznycia-ir-internetas.html.

kuriame internetas yra aptariamas tiesiogiai, ne menamai, kaip tai buvo daroma *Inter mirifica* ir *Communio et progressio*. Apie tai kalbama dokumento įžangoje:

Bažnyčios domėjimasis internetu yra jos ilgalaikio domėjimosi visuomenės komunikavimo priemonėmis ypatinga apraiška. Laikydama šias priemones istorinio mokslinio proceso, leidžiančio žmonijai atrasti vis daugiau visoje kūrinijoje glūdinčių išteklių ir vertybių, rezultatu, Bažnyčia dažnai reiškė įsitikinimą, jog tai, tariant Vatikano II Susirinkimo žodžiais, nuostabiausi technikos išradimai, jau nemažai prisidėję prie žmogiškųjų poreikių tenkinimo ir galintys prie to dar labiau prisidėti. Tad Bažnyčios požiūris į komunikavimo priemones iš pagrindų teigiamas²².

Kalbėdama apie internetą, jo atžvilgiu Bažnyčia turi du tikslus:

1) *nukreiptą išorėn*, t. y. Bažnyčiai rūpi skatinti jo sklaidą ir naudojimą bendrojo gėrio, teisingumo ir taikos labui. Bažnyčia siekia daryti įtaką komunikavimo politikai, remia tuos, kurie savo darbu prisideda prie žmogaus pažangos ir Evangelijos skelbimo. Būtina

skatinti jų teisingą plėtotę ir teisingą naudojimą žmogiškosios sklaidos, teisingumo ir taikos labui siekiant statydinti visuomenę bendruomeniniu, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis vadovaujantis bendruoju gėriu ir solidarumo dvasia. Atsižvelgdama į nepaprastą visuomenės komunikavimo svarbą, Bažnyčia trokšta sąžiningo ir pagarbaus dialogo su komunikavimo priemonių atsakingaisiais darbuotojais – dialogo, kurio objektas pirmiausia būtų komunikavimo politika. <...> Geranoriškas supratingumas bei parama atveria galimybes teikti reikšmingus pasiūlymus, kaip šalinti kliūtis, stovinčias skersai kelio žmogaus pažangai bei Evangelijos skelbimui²³;

2) *nukreiptą vidun*, t. y.

Bažnyčiai taip pat rūpi komunikavimas Bažnyčios viduje ir jos pačios komunikavimas. Toks komunikavimas aprėpia daugiau negu vien technikos dalykus, nes „remiasi Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios bendryste“ ir suvokimu, jog „trinitarinė bendrystė pasiekia žmoniją: Sūnus yra Tėvo amžinai ‘tariamasis’ Žodis, ir Jėzuje Kristuje ir per Jį, Sūnų ir įsikūnijusį Žodį, Dievas dovanoja save ir savo išganyką kiekvienam žmogui“²⁴.

Pabrėžiamas aiškus net tokios, stereotipiškai mąstant, „bedieviškos komunikavimo priemonės“ kaip internetas, dieviškumo pobūdis. Nenuostabu, nes Dievas su

²² „Bažnyčia ir internetas“, „Įžanga“.

²³ „Bažnyčia ir internetas“, 3.

²⁴ Ten pat.

žmonija toliau bendrauja būtent per Bažnyčią, o komunikavimas įvairiomis priemonėmis yra ne kas kita kaip Jėzaus Kristaus Gerosios Naujienos perdavimas.

Dokumente laikomasi nuostatos, kad bet kokios naujos technologijos, tarnaujančios kūriniuose glūdinčių išteklių ir vertybių radimui ir sklaidai bei žmogiškojo gėrio dauginimui, sulaukia teigiamo Bažnyčios vertinimo. Dabarties interneto amžiuje galime tik spėlioti, kokių technologijų rasis ateityje, tačiau Bažnyčios požiūris iš principo neturėtų keistis ir jų – dar neatrastų technologijų – atžvilgiu²⁵.

Kalbant apie ateitį neįmanoma išvengti ir pavojų deklaravimo. Šiame dokumente aiškiai ir nedviprasmiškai įvardijami konkretūs dalykai, kurie randasi įsigalint internetui: neapykantą kurstančios svetainės, skirtos religinėms bei etninėms grupėms šmeižti bei jas užsipuldinėti; vienu iš taikinių dažnai būna Katalikų Bažnyčia²⁶.

Dėl pigaus ir lengvo pasiekiamumo bei galimybės nesunkiai monetizuoti „paslaugas“, pornografija ir smurtas tarpsta pirmiausia būtent internete. Internetas jau senai yra tapęs įvairiausių tikėjimų, sektų ir visokių judėjimų ideologijų raiškos lauku. Internetinė prekyba, kitos paslaugos internete vis labiau formuoja vartotojų požiūrį apie galimybę viską padaryti neatsitraukiant nuo monitoriaus. Tai formuoja vartotojišką požiūrį ir į tikėjimo dalykus.

Bene tiksliausiai ir suprantamai santykį su internetu yra apibūdinęs Jonas Paulius II:

Visuomenės komunikavimo pasaulis kartais gali atrodyti svetimas krikščioniškai žiniai, tačiau, kita vertus, jis teikia nepakartojamų galimybių visai žmonių giminei skelbti išganingąją Kristaus tiesą. Prisiminkime <...> teigiamą interneto galią skleisti religinę informaciją bei mokymą nepaisant kliūčių bei sienų. Tokios plačios publikos nė drąsiausiose svajonėse negalėjo įsivaizduoti tie, kurie skelbė Evangeliją iki mūsų. <...> Katalikai neturėtų bijoti atverti visuomenės komunikavimo priemonių durų Kristui, idant jo Geroji Naujiena būtų girdima nuo pasaulio stogų²⁷.

Evangelizacija, reevangelizacija ir naujoji evangelizacija yra kuo puikiausiai suderinamos su interneto teikiamomis galimybėmis, tačiau

virtualioji kibernetinės erdvės tikrovė nepajėgi atstoti realios tarpasmeninės bendruomenės, inkarnacinės sakramentų ir liturgijos realybės ar tiesioginio Evangelijos skelbimo, tačiau ji gali tai papildyti <...> ²⁸.

²⁵ Ši mintis dokumente „Bažnyčia ir internetas“ yra tapati *Communio et progressio* nuostatoms.

²⁶ „Bažnyčia ir internetas“, 8.

²⁷ Jonas Paulius II, „Laiškas 35-osios Pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos proga“ 3, žiūrėta 2018 12 02, https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/ap-laiskai/2005-01-24_spartipetra.

²⁸ „Bažnyčia ir internetas“, 5.

Ši mintis itin aktuali, nes dešimtmetis internetą, o su juo ir žmogaus mąstymo kryptis, būdus neatpažįstamai pakeitė, tad minimame dokumente skambantis optimizmas ir kažko naujo laukimas šiomis dienomis veikiau būtų girdimas kaip su internetu susijusių pavojų ir tam tikro informacinio nuovargio deklaracija²⁹. Kita vertus, tam tikrų pavojų identifikavimo užuomazgų esama ir prieš dešimt metų rašytame dokumente³⁰.

Communio et progressio išsakyta mintis apie Kristų kaip „tobulą Komunikuotoją“ nuskamba ir šiame dokumente. Būtent ji turėtų būti Bažnyčios požiūrio į komunikavimą bendrai, ir internetą konkrečiai, ašis ir šerdis. Ji galioja tiek reiškiniui, tiek jo turiniui.

5. Dokumentas „Interneto etika“: įsipareigojimas žmogiškam orumui ir ilgą išminties tradiciją

Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba 2002-aisiais išleido dar vieną dokumentą – „Interneto etika“. Jis tiesiogiai siejasi su tais pačiais metais išleistu dokumentu „Bažnyčia ir internetas“, tačiau šiame dokumente pagrindinis dėmesys skiriamas būtent etiniams klausimams.

Dokumento įžangoje apibrėžiamas atspirties taškas, nuo kurio turėtų prasidėti etiniai svarstymai apie internetą:

Etiškai vertinant internetą, esminis dėmesys, kaip ir kitų komunikavimo priemonių atveju, tenka asmeniui ir asmenų bendrijai. Perduodamam turiniui, komunikavimo procesui, struktūriniais bei sisteminiams komunikavimo klausimams galioja šis pagrindinis etinis principas: žmogus ir žmonių bendruomenė yra visuomenės komunikavimo priemonių naudojimo tikslas ir matas; komunikuoti turėtų žmogus su žmogumi, ir tai privalėtų tarnauti visapusiškam žmogaus vystymuisi³¹.

Dokumente jaučiama gerokai daugiau nerimo negu iki šiol nagrinėtuose dokumentuose. Esama ir gerokai išplėtotų temų, kurių buvimas verčia manyti, kad

²⁹ Paul Rogers, Rudy Puryear and James Root, „Infobesity: The Enemy of Good Decisions“, BAIN & COMPANY, žiūrėta 2019 05 23, <https://www.bain.com/insights/infobesity-the-enemy-of-good-decisions>. Mokslinio darbo žanras neleidžia tęsti svarstymų tema „kas būtų, jei būtų...“, tačiau atrodo, kad anksčiau ar vėliau privalės pasirodyti Bažnyčios dokumentas, kuriame santykis su internetu bus aptartas jau iš šiandienos pozicijų – visgi dešimt metų dabartiniame pasaulyje yra labai ilgas laikas.

³⁰ Minimos neapykantą kurstančios svetainės, skirtos religinėms bei etinėms grupėms šmeižti, pornografija ir smurtas komunikavimo priemonėse, taip pat ir neapykantą kurstančios svetainės. Visa tai traktuojama kaip „nuodėmės sužalotos žmogiškosios prigimties tamsiosios pusės atspindžiai“.

³¹ Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba, „Interneto etika“, I, Įžanga, *EIS.katalikai*, žiūrėta 2018 12 05, https://eis.katalikai.lt/vb/romos_kurija/popieziskosios_tarybos/vkp/2002-02-22_interneto-etika.

Inter mirifica ir *Communio et progressio* deklaruojama pozityvi nuostata pasikeitė į sveiką nerimą dėl interneto keliamų pavojų³².

Bandant kiek įmanoma išgryninti internetui taikytiną etiką krikščionišku požiūriu, pirmiausia verta atkreipti dėmesį į jo „decentralizaciją“. Etinių interneto principų egzistavimas sunkiai įmanomas pirmiausia dėl to, kad jo decentralizuota struktūra yra keistos (žiūrint krikščionišku požiūriu) pasaulėžiūros atitikmuo³³. Jos šalininkai yra nusistatę prieš viską, kas nors kiek primena viešąją atsakomybę, reguliavimą ar kokius nors ilgalaikius vertybinius orientyrus ir išpareigojimus jiems. Internetas yra nauja erdvė-bendruomenė, kur leidžiama bet kokia raiškos forma ir egzistuoja absoliuti laisvė daryti viską, kas tik patinka. Būtent jų griebiamasi ginant pornografiją, smurtą ar kitą komunikavimo priemonėse pasirodantį antikrikščionišką tekstą, meno kūrinį ir pan. Tačiau Bažnyčiai visuomet skirta vykdyti „tiesos misiją“³⁴.

Decentralizuotas interneto pobūdis ir struktūra nuo pirmųjų jo radimosi metų tokia pačia kryptimi formavo ir etinius principus, neva niekur ir niekam nepriklausantis efemeriškas interneto tinklas būtų absoliučios laisvės³⁵ reiškimosi laukas. Tuo tarpu krikščioniškoji laisvės samprata yra veikiau savo ribotumo ir veiklos vertybių kaitos pripažinimas, todėl laikantis krikščioniškųjų etinių principų neįmanoma susidurti su paradoksalia situacija, kai bendravimui ir bendruomeniškumui ugdyti skirta medija (internetas) pradeda reikštis kaip susvetimėjimo, perdėto individualizmo ar egocentrizmo ir net smurto, pornografijos ar kitokių negatyvių reiškinų sklaidos priemonė. Žmogų tebevertinant kaip esminį etinių svarstymų lauke, panašūs nukrypimai tampa neįmanomais.

Enciklikoje *Veritatis Splendor* paminėtas tiesos suabsoliutinimo aspektas šiuo konkrečiu laiku³⁶ yra bene esminis tiek skaitmeninių komunikacijų, tiek apskritai ideologijų plėtros kontekste. Kita vertus, visa, ką vadiname informacine erdve, yra Dievo karalystės dalis, kuri tarnauja išganymui. Tai yra viltinga žinia, verčianti įtempti proto galias susiduriant vis su naujais informacinės erdvės fenomenais³⁷, ypač su tais, kurie

³² Ioannes Paulus PP. II, „Evangelium vitae“, *New Threats to Human Life* 4, žiūrėta 2018 12 23, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031995_evangelium-vitae.html.

³³ Dažnas šios pasaulėžiūros adeptas yra ir prieš Bažnyčią nukreiptos verbalinės agresijos kūrėjas ir / ar skleidėjas.

³⁴ Benediktas XVI, „Enciklika *Caritas in veritate* apie visapusišką žmogaus vystymąsi meilėje ir tiesoje“ 9, *EIS.katalikai*, žiūrėta 2018 12 05, https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/benediktas_xvi/enciklikos/caritas-in-veritate.

³⁵ „Absoliučios laisvės“ sąvokos vartojimas būdingas radikaliesiems liberalams, kuriems internetas yra veikiau įrankis užsidirbti, negu vertybių sklaidos ar bent informacijos dalijimosi erdvė.

³⁶ Galvoje turimas šio darbo rašymo laikas, o jis yra lygiai dešimt metų po aptariamo dokumento („Interneto etika“) atsiradimo, tad laisvės suabsoliutinimo problema kuo toliau, tuo labiau aštrėja. Tai galėtų tapti atskiro mokslinio tyrimo tema.

³⁷ Verta pakartotinai paminėti šio dokumento „atsilikimą“: per dešimt metų komunikacinės technologijos stipriai pasistūmėjo pirmyn, ir „internet“ sąvoka nebėra tiksli, nes atsiradę socialiniai tinklai traktuotini kaip „internetas internete“, mobiliųjų telefonų programėlės, aplikacijos, geolokacijos įrenginiai ir t. t. esmingai keičia ir verčia iš naujo permąstyti su informacijos sklaida susijusias etines problemas.

vis labiau ir daugiau įtakos bando daryti ir savaip „peraiškinti“ tai, kas jiems niekada nepriklausė, nepriklauso ir niekada nepriklausys.

6. Etiniai principai naujų medijų terpėje

Pirmiausia dera pastebėti, kad etinių principų taikymas komunikacijos priemonėms neapsiriboja vien tuo, kokia yra pateikiama informacija. Tai būtų itin siauras ir ribotas požiūris. Etinių principų identifikavimas yra prasmingas tik tada, kai jie taikomi gerokai plačiau.

Dokumente „Visuomenės komunikavimo etika“ teigiama, kad etiniai principai, kalbant apie komunikacijos priemones, įskaitant ir internetą, privalo būti taikomi:

1. Turiniui (angl. *content*), t. y. visai medžiagai, kuri pateikiama priemonės vartotojui: tekstams, vaizdams, garsiniam apipavidalinimui ir t.t.
2. Procesui, t. y. visai turinio atsiradimo, rinkimo, gamybos, viešinimo kaitai, įskaitant ir asmeninį žurnalistų, blogerių, operatorių ir kt. žmonių indėlį.
3. Komunikacijos priemonių struktūrai ir sistemai – svarbu, kam priklauso, kokius grupių interesus atstovauja, kam naudingos ir žalingos yra tiekiamos žinios.

Visose trijose srityse – turinio, proceso, struktūros ir sistemos problematikos – galioja šis pagrindinis etinis principas: žmogus ir žmonių bendruomenė yra visuomenės komunikavimo priemonių naudojimo tikslas ir matas; komunikuoti turėtų žmogus su žmogumi, ir tai privalėtų tarnauti visapusiškam žmogaus vystymuisi³⁸.

Pateikus šį pamatinį etinį principą, į akis krinta menama kolizija tarp asmenybinio ir bendruomeninio komunikacijos priemonių pobūdžio. Akcentuojant kiekvieno asmens vertę ir jo orumą tarsi prieštaraujame komunikacijos esmei – visuomeniškumui³⁹.

Kalbant socialinės etikos srityje vartojamomis komunikacijos priemonių atžvilgiu galioja šie socialinės etikos principai⁴⁰:

1. Solidarumas.
2. Subsidiškumas.
3. Teisingumas, lygybė ir atsakomybė naudojant viešuosius išteklius bei vykdant viešuoju pasitikėjimu paremtas funkcijas.
4. Komunikavimo sąžiningumas, nes tiesa yra esminė individo laisvės ir autentiškos žmonių bendrystės dalis.

Taigi svarbu rodyti aktyvumą ir reikiamu momentu reikšti savo nuomonę visais įmanomais būdais, kurių dabarties pasaulyje tikrai apstu. Susistemintas etinių

³⁸ „Visuomenės komunikavimo etika“, 4.

³⁹ „Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes*“ 9, *Visuotinio Vatikano II susirinkimo dokumentai*, žiūrėta 2018 12 15, http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/gaudium-et-spes.html.

⁴⁰ Ten pat.

principų apibendrinimas pateikiamas Popiežiškosios visuomenės komunikavimo tarnybos dokumento „Visuomenės komunikavimo etika“ paskutinio skyriaus pabaigoje. Dera ją cituoti visą:

Jėzus – mūsų komunikavimo matas ir pavyzdys. Visiems, kurie yra įsitraukę į visuomenės komunikavimo sritį, – vadovams, profesionaliems komunikuotojams ar vartotojams – išvada aiški: pametę melus, kiekvienas kalbėkite tiesą savo artimui, nes mes esame vieni kitų nariai. <...> Joks bjaurus žodis teneišaina iš jūsų lūpų; kalbėkite vien kas gera, kas prireikus ugdo ir duoda malonę klausytojams (Ef 4, 25. 29). Tarnavimas žmogui, solidarumu, teisingumu ir meile pagrįstos žmonių bendruomenės statydinimas ir tiesos apie žmogaus gyvenimą ir jo galutinę pilnatvę Dieve skelbimas, yra ir bus tikroji visuomenės komunikavimo etikos šerdis⁴¹.

Išvados

Aptarus pagrindinius Bažnyčios Magisteriumo dokumentus, skirtus tiek analoginei, tiek internetinei žiniasklaidai, gautos tokios išvados:

1. Bažnyčios Magisteriumo dokumentai pasižymi giliomis įžvalgomis ir stebėtinu būsimų aktualijų numatymu dėl komunikacijos priemonių. Prieš 50-metį paskelbtų dokumentų nuostatos buvo kuriamos tuo metu, kai interneto nebuvo, tačiau juose randami principai kuo puikiausiai tinka ir dabarties dienoms. Kita vertus, dokumentų analizė turėtų būti sietina su žinojimu, kad esminiai Bažnyčios ir komunikacijos priemonių santykį nusakantys dokumentai – Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* ir pastoracinė instrukcija *Communio et progressio* – buvo paskelbti ikiinternetiniu laikotarpiu, todėl kai kurios jų nuostatos visgi yra senstelėjusios.

2. Atsižvelgiant į tai, kad pagrindiniuose Bažnyčios dokumentuose komunikavimo priemonės yra laikomos „Dievo dovanomis“, o komunikavimas itin vertinamas, nes pats Kristus vadinamas „Tobulu Komunikuotoju“, įvairiuose dokumentuose deklaruojami tokie etiniai principai:

- a) Tiesa ir teisingumas.
- b) Atsakomybė socialiniu, ekonominiu, politiniu ir kt. požiūriais.
- c) Pagarba žmogaus orumui. Žmogus ir žmonių bendruomenė yra visuomenės komunikavimo priemonių naudojimo tikslas ir matas; komunikuoti turi žmogus su žmogumi, ir tai turi tarnauti visapusiškam žmogaus vystymuisi, ėjimui Dievop.

⁴¹ „Visuomenės komunikavimo etika“, 5.

3. Etiniai principai, kalbant apie komunikacijos priemones, įskaitant ir internetą, privalo būti taikomi publikuojamam turiniui, jo radimosi procesui, komunikacijos priemonių struktūrai ir sistemai.

4. Etinių principų raida tiesiogiai siejasi su komunikavimo priemonių tobulėjimu. „Ikiinternetinis“ laikotarpis krikščioniškų etinių principų taikymo požiūriu buvo gana ramus. Pastarųjų metų „komunikacinis sprogdymas“ Bažnyčios dokumentais kol kas nėra deramai apmąstyta, todėl etinių principų taikymas internete vykstantiems procesams, remiantis vien išnagrinėtų dokumentų nuostatomis, dažnai gali būti komplikuotas.

5. Ieškant verbalinės agresijos įveikos būdų didėja tarpusavio bendrystės ir kūrybingo bendradarbiavimo svarba, kuri, galiausiai, priklauso ir nuo laisvos žmogaus valios. Atsiranda būtinybė ne tik reaguoti į verbalinės agresijos apraiškas, bet ir patiems imtis iniciatyvos. Komunikavimo priemonių vertingumas ir reikšmė tiesiogiai priklauso nuo gebėjimo naudotis Dievo suteikta apsisprendimo laisve, o tai kartais pasireiškia ir prieš Bažnyčią nukreipta verbale agresija, kurią dera tirti ir su ja kovoti.

6. Tebesama klausimo, į kurį atsakymo kol kas nėra: ar vieningą techninę civilizaciją apskritai galima tapatinti su tikėjimu, ir koks jų tikrasis tarpusavio santykis? Ar gali tikėjimas „išikultūrinti“ į pasaulinį tinklą? Kokia yra jo prigimtis ir koku jį gali išlikti?

Šie klausimai dar laukia tyrėjų pastangų į juos atsakyti.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Benediktas XVI. „Enciklika *CARITAS IN VERITATE* apie visapusišką žmogaus vystymąsi meilėje ir tiesoje“. *EIS.katalikai*. Žiūrėta 2018 12 05. https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/benediktas_xvi/enciklikos/caritas-in-veritate.
2. „Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*“. *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. *EIS.katalikai*. Žiūrėta 2018 11 29. https://eis.katalikai.lt/vb/susirinkimai/vatikano_ii/dekretai/inter-mirifica.
3. Eilers, Franz-Josef. „Church and Social Communication: 40 Years of Inter Mirifica and beyond“. <http://www.freinademetzcenter.org/pdf/Inter%20Mirifica%20after%2040%20Years.pdf>. Žiūrėta 2018 12 15.
4. Ioannes Paulus PP. II. „Evangelium vitae“. *New Threats to Human Life*. Žiūrėta 2018 12 23. http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031995_evangelium-vitae.html.
5. Jonas Paulius II. „Apaštališkasis paraginimas *Familiaris Consortio*, dėl krikščioniškosios šeimos uždavinių šiuolaikiniame pasaulyje“. Žiūrėta 2018 12 15. http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/familiaris_consortio.html.
6. Jonas Paulius II. „Enciklika *Redemptor hominis*“. *EIS.katalikai*. Žiūrėta 2018 11 29. https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/enciklikos/redemptor-hominis.
7. Jonas Paulius II. „Laiškas 35-osios Pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos proga“. Žiūrėta 2018 12 02. https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/ap-laiskai/2005-01-24_sparti-pletra.

8. Kančytė, Santa. „Žiniasklaidos bažnyčia“ (2013). Žiūrėta 2018 12 21. <http://blogas.ateitis.lt/ziniasklaidos-baznycia>.
9. Lorenz, Konrad. *On Aggression*. London and New York: Psychology Press, 2002.
10. Melnikienė, Violeta. „Technologijos mus valdo jau seniai, ir be mūsų valios“. *LRT radijo laida „Kasdienybės kultūra“*. Paskelbta 2013 04 09. Žiūrėta 2018 11 29. http://www.lrt.lt/naujienos/kalba_vilnius/32/14781/technologijos_mus_valdo_jau_seniai_ir_be_musu_valios.
11. Miliūnaitė, Rita. „Laikraštinės ir interneto žiniasklaidos kalba“ (2011). *Bernardinai.lt*. Žiūrėta 2018 12 19. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-01-10-laikrastines-ir-interneto-ziniasklaidos-ypatumai/55777>.
12. „Pastoracinė konstitucija apie bažnyčių šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et Spes*“. *Visuotinio Vatikano II susirinkimo dokumentai*. Žiūrėta 2018 12 15. http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/gaudium-et-spes.html.
13. Pentin, Edvard. „Inter Mirifica and the Changing World of Communication“. *NATIONAL CATHOLIC REGISTER*. Žiūrėta 2019 05 28. <http://www.ncregister.com/daily-news/inter-mirifica-and-the-changing-world-of-communication>.
14. Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. „Bažnyčia ir internetas“. Žiūrėta 2018 12 01. http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/baznycia-ir-internetas.html.
15. Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. „Interneto etika“. Žiūrėta 2018 12 05. https://eis.katalikai.lt/vb/romos_kurija/popieziskosios_tarybos/vkp/2002-02-22_interneto-etika.
16. Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija. „Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio*“. Žiūrėta 2018 12 01. http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html.
17. Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. „Visuomenės komunikavimo etika“. Žiūrėta 2018 11 29. http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/komunikavimo-etika.html.
18. Rogers, Paul, Puryear, Rudy and Root, James. *Infobesity: The Enemy of Good Decisions How to Attack Information Overload*. Žiūrėta 2019 06 10. <https://www.bain.com/insights/infobesity-the-enemy-of-good-decisions>.
19. *Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentai*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1999.

Gauta: 2019 02 18

Parengta spaudai: 2019 07 09

Rimas SKINKAITIS, Valdas KILPYS

THE PROBLEM OF ONLINE MEDIA VALUES IN THE CONTEXT OF DOCUMENTS OF THE CHURCH'S MAGISTERIUM RELATED TO THE MEANS OF COMMUNICATION

S u m m a r y

Today we are facing a considerable challenge: the development of information tools and technologies, which affects not only the field of interpersonal communication, but also the much deeper and more fundamental aspects of human personality. Virtuality, as the equivalent of an invisible entity, has been persistently invading the human (sub)consciousness and changing the value systems, including the dimension of faith. As a result of new technologies, the changes in how we perceive and assess the world have been so drastic that they undoubtedly need a quick and appropriate response. For this reason, in order to identify the personal and social vectors of morality, we need to examine the documents released by the Church's Magisterium that discuss both media in general and the internet in particular.

Taking into account that the principal documents of the Church refer to the means of communication as "the gifts from God", and communication is highly valued because Christ himself is called "Perfect Communicator", ethical principles must apply not only to the published content but also to the process of its creation, the structure and the system of the means of communication. All three of these fields – matters of the content, process, structure, and system – adhere to the following fundamental ethical principle: a human and a community of humans is the purpose and measure of the usage of social communication means; communication should be human-to-human and it must serve the comprehensive development of a person.

In the pursuit of the means to overcome verbal aggression, there is an increasing significance of shared commonality and creative cooperation, which, in the end, also depends on the person's free will. The final value and significance of the means of communication are determined by the method of utilisation of human freedom.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: komunikavimo priemonės, naujosios medijos, etiniai principai, verbalinė agre-
sija.

KEY WORDS: the means of communication, new media, ethical principles, verbal aggression.

Rimas SKINKAITIS – baigė Popiežiškąjį Grigaliaus universitetą Romoje. Teologijos mokslų daktaras, profesorius Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete. Mokslinių tyrinėjimų sritys: dogmatinė teologija, krikščioniškoji antropologija. Adresas: Vytauto g. 16, LT-70125, Vilkaviškis. Tel. 861126543.

Rimas SKINKAITIS – graduated from Pontifical Gregorian University in Rome. Doctor in Theology. Professor at the Faculty of Catholic Theology in Vytautas Magnus University. Fields of scientific interest: dogmatic theology, Christian anthropology. Address: Vytauto st. 16, LT-70125, Vilkaviškis. Cell Phone: +37061126543.

Valdas KILPYS – doktorantas, Vytauto Didžiojo universitetas. El paštas: valdas.kilpys@gmail.com.

Valdas KILPYS – doctoral student at Vytautas Magnus University, Lithuania. E-mail: valdas.kilpys@gmail.com.